

ศาลเจ้าโรงเบ็ด (กวนอู)

ปูชนียสถานของชาวจีน
ไหหลำ ณ บ้านแหลม

กลุ่ม
โบราณคดี
สำนัก
ศิลปากรที่ 1
ราชบุรี

เรียบเรียงโดย
นายสุเมธ
สารีวงศ์
นักโบราณคดี

2024

แผนที่แสดงที่ตั้งของศาลเจ้าโรงเบ็ด (กวนอู) ตำบลบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี
ดัดแปลงจาก Google Earth

ศาลเจ้าโรงเบ็ด (กวนอู) ตั้งอยู่ในตำบลบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี (ทิศตะวันออกเฉียงใต้ของโรงเรียนเทศบาลวัดลักษณาราม) เป็นปูชนียสถานที่ตั้งอยู่ริมตลิ่งคลองเพชรบุรี ซึ่งเป็นคลองสายหลักที่ชุมชนใช้ในการล่องเรือออกสู่อ่าวไทย

ศาลเจ้าโรงเบ็ด (กวนอู)

萬林關聖鈞廊古廟

ต.บ้านแหลม อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี

ปัจจุบันพื้นที่โดยรอบศาลเจ้า รายล้อมไปด้วยบ้านเรือนของ
ผู้คนในชุมชน โดยสิ่งก่อสร้างที่ยังปรากฏอยู่ได้แก่ อาคารศาลเจ้า
และโรงจิว วางตัวกันอยู่ในแนวทิศตะวันออก - ตะวันตก หันหน้า
ออกสู่คลองเพชรบุรี

อาคารศาลเจ้าเป็นศาลาไม้ ยกพื้นสูง แพนผังใช้ด้านยาวของ
อาคารเป็นด้านหน้า และด้านกว้างเป็นด้านข้าง อันเป็นลักษณะที่
พบทั่วไปในสถาปัตยกรรมจีน แตกต่างจากสถาปัตยกรรมไทยที่ใช้
ด้านกว้างเป็นด้านหน้าของอาคาร

อาคารศาลเจ้า (ด้านทิศตะวันออก)

อาคารศาลเจ้า (ด้านทิศตะวันออก)

ศาลเจ้าแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาชัดเจน โดยสามารถทราบได้จากจารึกบนแผ่นหินตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าประตูทางเข้าศาลเจ้าอยู่จำนวน 2 หลัก มีจารึกอักษรจีนอยู่ ทั้งนี้ศาลเจ้าได้มีการแปลข้อความที่ปรากฏบนแผ่นหินไว้แล้ว โดยได้เผยแพร่ใจความจากจารึกเป็นแผ่นกระดาษบรรจุไว้ในกรอบรูปติดไว้ที่บริเวณผนังข้างประตูทางเข้า

จุดที่ 3
รูป 1 ดอก

จุดที่ 2
รูป 1 ดอก

แผ่นศิลาจารึก
อักษรจีน บนบาน
ข้างประตูทางเข้า

แปลความจากแผ่นศิลา (ด้านซ้ายของประตู)

การบุญกุศลสืบเนื่องและยึดมั่นมาแต่โบราณ รวบรวมบริจาค ผู้คน
ออกนอก มาด้วยความสดชื่นและคล่องตัว พวกเราชาวจีนไหหลำ ย้าย
ถิ่นข้ามประเทศด้วยความปลอดภัย มาอาศัยอยู่ในเมืองสยาม

บ้านพัก บ้านอาศัย ธุรกิจ และตลอดจนผู้ที่ไปๆ มาๆ ถนัดด้านค้าขาย
ของเรา

องค์เทพเจ้ากวนอู กั๊หล่าหาญ ชาญชัย มาแต่ดึกดำบรรพ์ ศักดิ์สิทธิ์เป็น
พันปี ส่องแสงโชติช่วงชัชวาล ประทานพรให้กับลูกหลานสูงเทียมฟ้า
ด้วยความสังฆธรรม ดลบันดาลให้เราต้องขอพร ถึงกลางคืนก็ไม่ยอม
ละเว้น คนที่ได้รับโชคลาภ สมความปรารถนา อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข
ด้วยความสงบ ผลรายได้สูง “คนรุ่นก่อน” ทรงด้วยคุณธรรม ต้องยกย่อง
สรรเสริญ ดังนั้น พวกเราไร้สนองการตอบแทนไม่ได้ จึงต้องสร้างศาลเจ้า
แห่งนี้ขึ้นเป็นสถานที่เคารพบูชา เพื่อความสามัคคี เจ้าของพื้นที่มอบ
หมายให้สร้าง ปูชนียสถานนี้ให้อยู่คู่ฟ้า-ดิน สืบทอดให้ชนรุ่นหลัง บุญ
กุศลเหล่านี้ไม่มีวันสูญสลายชั่วนิรันดร์

เมื่อปีมะเส็ง (1809) ตัวอาคารศาลเจ้าก็ทรุดโทรมหักพัง “ผู้น้อย”
ฮ่งเซ็ง เป็นหัวหน้า ปรีกษาหารือกับชนทั่วไป ดำเนินการเรียไรในท้องถื่น
และนอกพื้นที่ผู้ใจบุญมีจิตศรัทธาทั้งหลาย ได้บริจาคทุนทรัพย์มาบูรณะ
ซ่อมแซม สร้างใหม่ เพิ่มเติม “เรือนขวาง” โรงจิวและส่วนอื่นๆ เพื่อ
ความสะดวกในการสักการะองค์เทพและเวลาประชุมพบปะสังสรรค์ เงิน
สะพัด คนร่าเริงแจ่มใส มีความสุข องค์เจ้าก็ดีใจ

มาถึงปีชวด (1876) โรงจิวก็ได้ชำรุดทรุดโทรม หัวหน้า “เซ็ง” ได้
ประชุมคณะออกเรียไร มาซ่อมแซมโรงจิวให้แข็งแรง เพื่อกู่กับศาลเจ้าให้
มีความสง่าและขลังสืบไป

จากพวกเราที่ใจบุญกุศลทั้งหลาย ขอถวายสักการะแต่องค์เจ้าอยู่คู่
ฟ้าเป็นพันๆ หมื่นๆ ปี

ทั้งหมดนี้กลั่วนานปีไป ลูกหลานมากขึ้น ความเจริญตามมา สิ่งปลูก
สร้างย่อมหักพังเสียหาย รายชื่อผู้บริจาคและคำสั่งบอกไม่สามารถเก็บ
รักษาไว้ได้นาน ดังนั้นจึงต้องสร้างแผ่นศิลาจารึกขึ้นให้คงทนถาวรเป็น
สัญลักษณ์ต่อไปเป็นหมื่นปี

โบราณกาล

อาคารศาลเจ้า (ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้)

จะเห็นได้ว่าศาลเจ้าแห่งนี้เกี่ยวข้องกับชาวจีนไหหลำที่เดินทางข้ามทะเลเพื่อการค้าขาย โดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านแหลม จึงได้มีการสร้างศาลเจ้าเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนไว้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2352 (ปีมะเส็ง 1809) ซึ่งตรงกับปีแรกของสมัยรัชกาลที่ 2 ศาลเจ้าแห่งนี้ได้อยู่ในสภาพทรุดโทรมหักพัง ชุมชนจึงเรียโรเงินร่วมกับซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพดี อีกทั้งยังซ่อมแซมโรงจิว และส่วนประกอบอื่น ๆ ด้วย

ต่อมาในปีพ.ศ. 2419 (ปีชวด 1876) ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 โรงจิวอยู่ในสภาพทรุดโทรมอีกครั้ง ชุมชนถึงเรียโรเงินมาซ่อมบำรุง

โรงจิวตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอาคารศาลเจ้า

ศาลเจ้าโรงเบ็ด (กวนอู)
萬林關聖鈞廊古廟
จ.บ้านแหลม อ.บ้านแหลม อ.เพชรบุรี

คณะสำรวจจากสำนักศิลปากรที่ 1 ราชบุรี บณะ
สัมภาษณ์คุณยายสมบุรณ์ (ผู้ดูแลศาลเจ้า)

จากการสัมภาษณ์ผู้ดูแลรักษาศาลเจ้าคนปัจจุบัน นางสมบุรณ์ พันธุ์บ้านแหลม อายุ 83 ปี ซึ่งเป็นสะใภ้ที่แต่งงานกับลูกหลานของตระกูลที่สร้างศาลเจ้าแห่งนี้ ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ศาลเจ้าแห่งนี้ ตระกูลแซ่ฮุยเป็นผู้ดูแลรักษาสืบเนื่องมาแต่ครั้งอดีต ชาวจีนไหหลำส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่แถบบ้านแหลม ประกอบอาชีพเป็นช่างไม้ ซึ่งในปัจจุบันบริเวณริมคลองด้านหน้าศาลเจ้า (ทิศตะวันออกเฉียงใต้) ยังพบโรงไม้ที่มีชิ้นส่วนไม้ที่ใช้ในสำหรับผลิตสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ

กองชิ้นส่วนไม้บริเวณใต้ถุน
อาคารข้างโรงข้าว สันนิษฐานว่า
เป็นวัสดุที่ใช้ผลิตสิ่งของเครื่อง
ใช้ของช่างไม้ชาวจีนไหหลำ

ส่วนห้องด้านหน้า
สุดที่เป็นทางเข้า

อาคารศาลเจ้าหลังนี้ เป็นเรือนไม้ที่มีการทำหลังคาจั่วแบบจีน ประกอบไปด้วย ส่วนอาคารในแกนกลาง (บริเวณห้องด้านในสุดที่ประดิษฐานรูปเคารพเทพเจ้า, บริเวณห้องตรงกลางที่ตั้งโต๊ะสำหรับวางของเซ่นไหว้ และบริเวณด้านหน้าสุดที่เป็นทางเข้า) และมีแนวอาคารขนานข้างอาคารประธาน ซึ่งเป็นส่วนอาคารบริวารปิดล้อมแนวแกนประธาน (ทิศเหนือ-ใต้) โครงสร้างทั้งหมดนี้เชื่อมต่อกันภายในมีการแบ่งพื้นที่ตามแนวเสาและหลังคาจั่วแหลม

ห้องตรงกลางที่ตั้งโต๊ะสำหรับวางของเซ่นไหว้

ส่วนด้านใน
สุดของ
อาคาร ตรง
กลางมีการ
ประดิษฐาน
ประติมากรรม
เทพเจ้ากวนอู

ส่วนอาคารด้านในสุด ตรงแกนกลางประดิษฐานประติมากรรม
เทพเจ้ากวนอู มีซุ้มไม้แกะสลักลวดลายสวยงามประดับตกแต่งที่
ประทับใจขององค์เทพเจ้า

เทพเจ้ากวนอู ถือว่าเป็นเทพเจ้าองค์หลักที่ชาวจีนเคารพนับถือ
และมักพบว่าตามศาลเจ้าจีนส่วนใหญ่จะประดิษฐานประติมากรรม
เทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าประธาน

ประติมากรรม
เทพเจ้ากวนอูของ
ศาลเจ้าแห่งนี้ มี
ลักษณะท่าทางอยู่
ในท่าประทับนั่ง
ยกพระหัตถ์ซ้าย
ตั้งขึ้น ส่วน
พระหัตถ์ขวาวาง
อยู่บนเข่าบัลลังก์
หงายฝ่าพระหัตถ์
ขึ้น ถือคัมภีร์อยู่

ส่วนด้านในสุด
ของอาคาร ฝั่ง
ทิศเหนือมีการ
ประดิษฐาน
ประติมากรรม
เจ้าแม่ทับทิม
(อาม่า) หรือ
เรียกว่า จุ้ยบ้วย
เสี้ยนเนีย (ม่าโจว)

ถัดจากซุ้มที่ประดิษฐานเทพเจ้ากวนอูมาทางฝั่งทิศเหนือปรากฏเป็นแท่น
ประดิษฐานเทพเจ้าอีกหนึ่งองค์ คือประติมากรรมเจ้าแม่ทับทิม (อาม่า)
หรือเรียกว่า จุ้ยบ้วยเสี้ยนเนีย (ม่าโจว) ส่วนฝั่งทิศใต้ของเทพเจ้ากวนอู
ปรากฏเป็นแท่นบูชาบรรพบุรุษ (โจ้วกง) ทั้งสามสิ่งถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์
สำคัญของศาลเจ้าแห่งนี้ จึงมีการตั้งเครื่องสักการะบูชาจำนวนมาก

ส่วนฝั่งทิศใต้ของ
เทพเจ้ากวนอู
ปรากฏเป็นแท่นบูชา
บรรพบุรุษ (โจ้วกง)

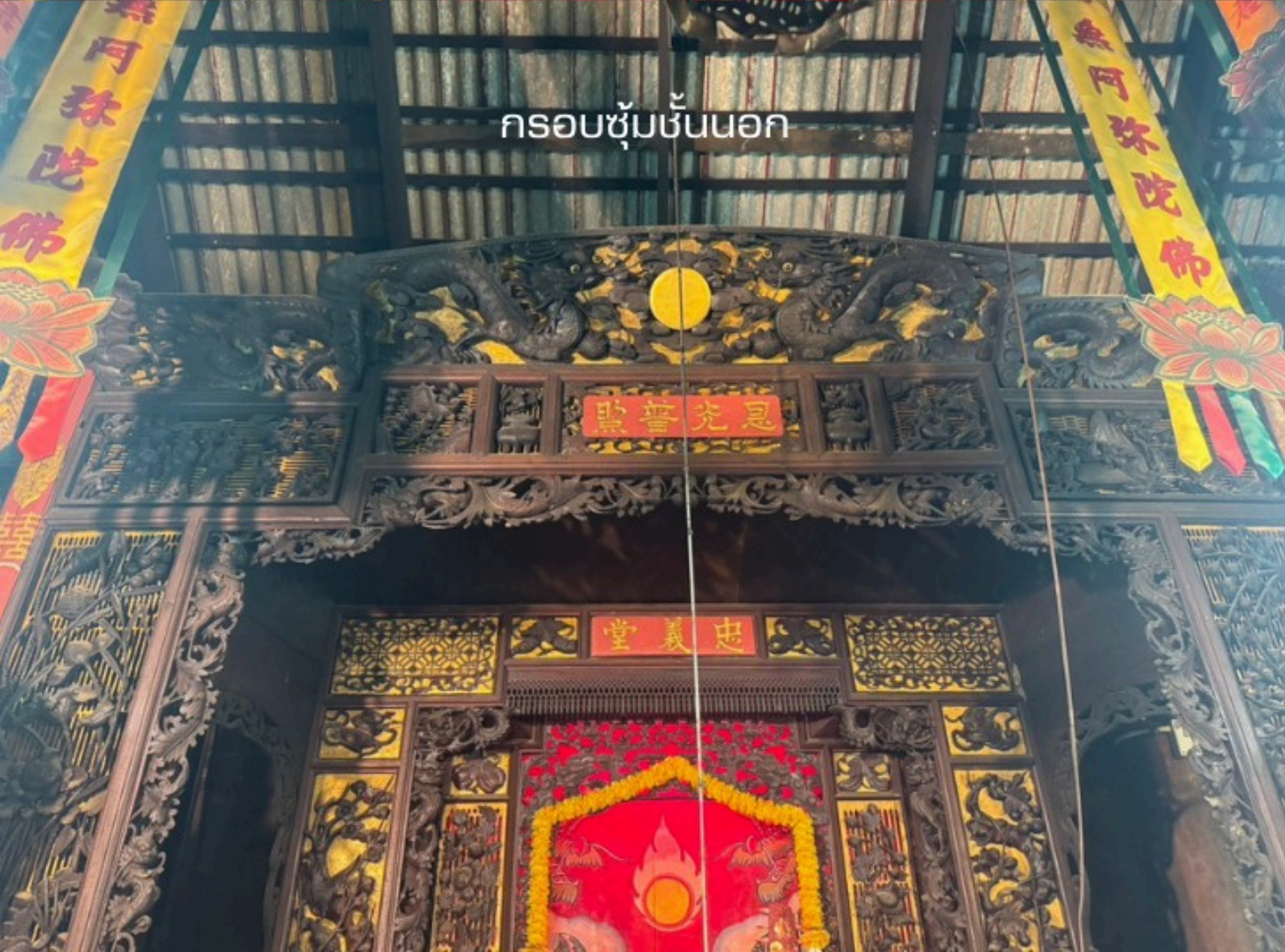

กรอบซุ้มชั้นใน

กรอบซุ้มชั้นนอก

ซุ้มไม้แกะสลักที่ ล้อมรอบเทพเจ้า กวนอู

มีลักษณะเป็นซุ้มไม้
ฉลุลายซ้อนกัน 2 ชั้น ซุ้ม
ชั้นแรก เป็นซุ้มด้านในที่
ครอบองค์เทพเจ้าอยู่
ลักษณะซุ้มประกอบไป
ด้วยเสาและคานนอนของ
ซุ้ม เป็นกรอบรูปสี่เหลี่ยม
ส่วนซุ้มชั้นที่สอง เป็นซุ้ม
ด้านนอก ประกอบด้วย
เสานาบข้างและคาน
นอนที่มีลักษณะโค้งมน
ลวดลายที่ประดับตกแต่ง
นั้น มีทั้งลายมังกร ลาย
พรรณพฤกษาแบบจีน
และลายสิ่งของเครื่องใช้
จำพวกแจกัน

บรรณานุกรม

อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช. สถาปัตยกรรมศาลเจ้าจีน สะท้อนภาพชาวจีนใน
สังคมรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557.

_____. ศาลเจ้าจีนในกรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ : มติชน, 2561.

กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ 1 ราชบุรี. รายงานการสำรวจศาลเจ้าโรง
เบ็ด (กวนอู) อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. อัดสำเนา. ราชบุรี: สำนัก
ศิลปากรที่ 1 ราชบุรี, 2567.

ขอขอบพระคุณ

ผู้นำสำรวจศาลเจ้าโรงเบ็ด (กวนอู) ว่าที่ ร.ต. กฤษดา ไทยอุดม
สมาชิกอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลป
วัฒนธรรม (อส. มศ.) จังหวัดเพชรบุรี, กรรมการสภาวัฒนธรรม
อำเภอเมืองเพชรบุรี และกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี

ข้อมูลสัมภาษณ์จาก นางสมบุรณ์ พันธุ์บ้านแหลม
ผู้ดูแลรักษาศาลเจ้าคนปัจจุบัน